

JURNAL

ПЕNТРȢ РЕSПЇNDІРЕА ШТІІNЦЕЛОРȢ̆ NАТȢРАЛЕ ШІ ЕSАКТЕ, ЇN ТОАТЕ КЛАSЕЛЕ.

Редіцеатȣ̆

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 8. (Аnȣлȣ̆ алȣ̆ treiлеа) Бȣкȣрешті 28 Feвrȣаріе, 1858.

Копрindереа. Отȣлȣ̆. — Маімȣцеле.

Отȣлȣ̆.

VI. Femeea.

«Femeea este idealȣл креацiȣnei». Asta este o espresiȣne konsekratъ în toate літератȣріле але diferiціlорȣ̆ попȣлі.

Dакъ воimȣ̆ a комбina кȣ ачеastъ espresiȣne, оарешї-каре simцȣ̆ seriosȣ̆ ші adевъратȣ̆, • sъ zічеmȣ̆ къ însemneazъ, къ е femeea destinatъ а перпетȣа rasa noastrъ, а о фаче nemȣrітоаре, este negrешіtȣ̆ idealȣлȣ̆ креаціȣnei; adекъ skопȣлȣ̆ finалȣ̆ алȣ̆ креаціȣnei indiвideлорȣ̆ oamenешті. Oamenii, indiвidi морȣ̆, dарȣ̆ ценȣлȣ̆ ȣman în totalitatea sa nȣ moаре; аша dар, femeea каре прin продȣкціȣnea ei de копії, represintъ вііторȣлȣ̆ ȣmanitъцеі ші nemȣріреа ценȣлȣі ȣmanȣ̆, este negrешіtȣ̆ ші еа însъші о idee nemȣrітоаре. Апоі пе d'алтъ парте, femeea represintъ mai mȣлтȣ̆ ideea фрȣмȣsецеі de кітȣ̆ omȣл; аша dар ші în рапортȣлȣ̆ фрȣмȣsецеі, каре este negrешіtȣ̆ ȣna din ideiле inerente în ȣniversȣ̆, пȣтеmȣ̆ sъ zічеmȣ̆ къ femeea este idealȣлȣ̆ креаціȣnei, adекъ idealȣлȣ̆ manifestaціȣnei фрȣмȣsецеі în корпȣлȣ̆ omeneskȣ̆.

Dарȣ̆ орі-кȣmȣ̆, nȣ требȣе sъ ȣітъmȣ̆ къ кеар în рапортȣлȣ̆ фрȣмȣsецеі, Natȣра însъші а фъкȣtȣ̆ о destinкціȣne маре întре amîndoъ sekseле. Ȣnȣ̆ omȣ̆ каре аре фрȣмȣsецеа ȣnei femei, este fadȣ̆ (фъръ гȣstȣ̆); пе кindȣ̆ о femee каре аре фрȣмȣsецеа ші форма ȣnȣі бърбатȣ̆, este monstrȣоаsъ ші nȣ поаte sъ пе плакъ. Ȣn гранаdір кȣ о fire sfiічіоаsъ ка о fatъ маре, este negrешіtȣ̆ ridiкȣлȣ̆, dарȣ̆ ші о fatъ маре каре fȣmeazъ tȣtȣnȣ̆ ка ȣnȣ̆ гранаdірȣ̆ ші аре niштe обічеіȣрі лібере ка ȣnȣ̆ «garsonȣ̆», este de ne-

sȣferit de кътре toцĭ ачеia каре аȣ simцirĭ чева maĭ deликate шi побiле.

Dакъ ашȣ voi a характеriza în пȣцine кȣвinte diferinцa fiziолоцiкъ, estetiкъ шi moраль între omȣ шi femee, o съ zічетȣ, челе ȣртъtoare:

Ла omȣ вiеаца este konчentратъ în капȣ, ла femee în inimъ; Natȣра a înzestратȣ пе omȣ кȣ forцa шi цeniȣ; darȣ femeiĭ 'ĭ-a datȣ грацie шi o дȣлчеацъ neesпrimaбiлъ, ръспinditъ neste тоатъ fiinца eĭ. Отȣлȣ прічепе лȣкрȣріле întр'ȣп mod maĭ adînк, dap аре trеbȣinцъ spre ачеаsta de stȣdiĭ adînчĭ, пе кіndȣ femeea фъръ stȣdie девinъ (гічеште) лȣкрȣріле întр'ȣnȣ modȣ аша de adinк ка шi omȣ. Отȣл de mȣлte opĭ гrешеште în aпреціреа sa de oamenĭ, dap femeea аре în прiвiнца ачеаsta, ȣnȣ фелȣ de taktȣ каре рарȣ o înшеалъ.

Noĭ oameniĭ поседъmȣ kîte odatъ ȣnȣ epoismȣ d'акцiȣnĭ, пе кіndȣ femeeле поседȣ maĭ adese-opĭ ȣnȣ epoismȣ de sȣferinцe; asta este în apmonie кȣ Natȣра sekselopȣ. Noĭ авеmȣ o natȣръ aktiвъ, пе кіndȣ femeea аре o natȣръ пasiвъ; noĭ dъmȣ шi еле приimeskȣ. De ачеea domneште ла noĭ inteлiценца шi ла еле imaцiнaцiȣnea; къчĭ шi inteлiценца dъ шi imaцinaцiȣnea приimeште. De ачеea пȣтеmȣ съ zічетȣ къ femeea ръmine totȣ-d'aȣna копiлȣ; ȣnȣ копiлȣ mape; къчĭ шi în вiеаца копiілорȣ, domneште imaцinaцiȣnea asȣпра inteлiценцеĭ. Апоĭ шi корпȣлȣ femei seamъnъ кȣ ачела алȣ копiлȣлȣĭ, adeкъ este шi елȣ моале шi deлiкатȣ. Апоĭ întoкmaĭ ка ла копiĭ simsaцiȣnea e foapte mape darȣ foapte вapiaбiлъ шi treкътoape; asemenea шi ла femee. Ачеаstъ inkonstanцъ a natȣреĭ копiлȣлȣĭ чере totȣ-d'aȣna distракцiȣne прin жокȣрĭ; asemenea шi femeea. Копiĭ шi бътрîniĭ sîntȣ капрічiошĭ; къчĭ казза капрічiілорȣ este дебiлitatea inteлiценцеĭ. Кîndȣ omȣл n'аре o idee кiаръ шi netedъ de stapea лȣĭ intepiоаръ, нȣ штie че ĭĭ лinseште шi че воеште, aвîndȣ нȣmaĭ нiшte черерĭ нехотърîte, ваге, каре нȣ поате съ ле мъліцȣmeaskъ, atȣнчĭ аре капрічie; adeкъ нiшte черерĭ nekonsekȣente, бiзаре шi kîte odatъ imposiбiлъ. O asemenea sitȣaцiȣne псixолоцiкъ, o гъsimȣ шi ла sekȣлȣ frȣmosȣ; de ачеea este шi елȣ de mȣлte opĭ foapte капрічiosȣ, шi провербȣлȣ аре кȣвîntȣ кîndȣ zіче: sekȣлȣ este frȣmos dap капрічiіле sале нȣ sîntȣ totȣ-d'aȣna frȣmoase.

Medічiĭ аȣ фъкатȣ обсерваціȣнеа жȣstъ къ de шi корпȣлȣ femei este mȣлtȣ maĭ deлiкатȣ de кîtȣ челȣ бърбътeskȣ, însъ елȣ поате съ рабде нiшte sȣferinцe fizіче шi mоралe каре ковîршеskȣ forцеле noastpe. Este foapte пробабiлȣ къ корпȣлȣ nostrȣ арȣ sȣкомба ла dȣреpea ȣнеĭ фачере. Ȣnȣ бърбатȣ кȣ греȣ ръmîne o noanтe dȣe demtentȣ ла патȣлȣ ȣнȣĭ боlнавȣ ка съ'лȣ îngріжеаskъ; darȣ пentrȣ o femee нȣ e nimiкȣ a нȣ dopmi шеапте шi oптȣ nopцi шi a ръmînea ка o statȣe nemiшкатъ лîngъ патȣлȣ копiлȣлȣĭ eĭ saȣ алȣ soцȣлȣĭ eĭ iȣбitȣ, kîndȣ sȣfepe. Ачеаsta нȣ e de mipape; къчĭ simцiminтȣл adînкȣ d'amop шi de девоеmentȣ каре natȣpa a insnipatȣ în inima femei, деѣne kîte odatъ atîtȣ de ковîршiторĭ în kîtȣ toate челе-лалте simцiрĭ kontpape de eroismȣ шi de konsepвaцiȣnea fiinцеĭ пропріе, sîntȣ пapaлizate шi паркъ stepse. O, amорȣлȣ sакрȣ, девоеmentȣ sȣблimȣ, тȣ aĭ къзтатȣ пе пъmîntȣ ȣнȣ алтарȣ sакрȣ, певiолaбiлȣ, nepesistiбiлȣ, шi л'aĭ гъsitȣ în inima femei!

De шi diferinцa paselорȣ oamenештĭ îmбръцiшеазъ amîndoъ sekseле, кȣ toate ачеstea гъsimȣ aiчĭ чiркȣmstanцe партiкȣларе ла sekȣлȣ femeeskȣ. Аша s. e. în клimeле nopdiче, femeiле sîntȣ maĭ бlonde (бълане) de kîtȣ бърбацiĭ шi sîntȣ de mȣлte opĭ преа бlonde пînъ ла fadeцъ. De ачеea кеарȣ în клimeле nopdiче, natpiea бlondiniлорȣ, o adeвърaтъ шi frȣmoasъ damъ бlondъ este o papitatъ, dap kînd este frȣmoasъ este паркъ idealȣлȣ frȣmȣseцеĭ. În клimeле mepidionale este natpiea брȣnetелорȣ frȣmoase; o брȣнетъ (оакешъ) тъкарȣ nefiind. toкmaĭ frȣmoasъ, поате съ fi пiкантъ шi плъкȣтъ. Asta este абантаціȣлȣ лорȣ asȣпра бlondineлорȣ. Darȣ între toate femeiле d'asȣпра пъmîntȣлȣĭ, челе din Чiркаsia, Георціеа, Mingreлiа шi Кавкаsia sînt челе maĭ frȣmoase. Аколо, zik воiацiорiĭ, o femee ȣрîтъ шi кеар ȣн om ȣрît, sînt нiште papiтъцi; аколо femeiле sînt шi foapte акчеziбiле пentrȣ amopȣ шi бърбацi мȣцiнĭ жалȣzĭ. Че парadisȣ пentrȣ чеĭ neinsȣрацi! Darȣ este ȣнȣ лȣкрȣ кȣpiosȣ къ în вечinъtatea ачеstopȣ попȣлĭ аша de frȣmoшĭ, se afлъ Tartarica шi Калмȣкiеа, ȣnde trъеskȣ oameniĭ чеĭ maĭ ȣрîцi d'asȣпра пъmîntȣлȣĭ, aвîndȣ o пеле de колоаре mopdape, ȣнȣ nasȣ ка ȣнȣ морковȣ, кȣ doъ пърĭ ка doъ пiвniцe deskise шi noмeteле ȣнгiȣлоase emite афаръ ка doъ moбiле askȣцiте. Че diferenцъ între o frȣmoasъ Чiркаsienъ кȣ пелеа sa албъ шi finъ ка marmopa, окiĭ eĭ marĭ оваlĭ, албаstpiĭ ка черȣлȣ, пърȣлȣ eĭ бlondȣ шi моале, taлiеа înaлтъ шi pidiкатъ, ȣнȣ sînȣ perfektȣ, ȣнȣ ȣmблetȣ ȣшорȣ шi грацiosȣ, ȣнȣ гласȣ apmoniosȣ; че diferinцъ, zічетȣ, între dînsa шi o femee калмȣкъ кȣ пелеа eĭ ка de teлeтinȣ, кȣ окiĭ eĭ de капръ пȣшĭ strîmбĭ, кȣ nasȣ шi обpazȣ de калмȣкȣ, кȣ пърȣл eĭ tape ка коама de калȣ, кȣ taлiеа eĭ mikъ osoasъ ка ȣнȣ skeлetȣ de moptȣ. Че diferinцъ imensъ între ачеste doъ pase de femeĭ каре лoкȣeskȣ în doъ църĭ аша de вечinate!

Eatъ ȣнȣ mape аргȣmentȣ къ singȣpe inфлȣinцеле климатiче нȣ sîntȣ îndestȣлътoape a не

esпліка identitatea ші difeрінцеле раселорȣ оа-
менешті.

Кȣ toate ачестеа, нȣ пȣтемȣ нега къ пе лîнга
інфлȣінцеле кліматіче ші de расе, апої ші обі-
чеїȣріле ші кȣлтȣра пелеї, маї кȣ seamъ, аȣ о
маре інфлȣінцъ асȣпра фрȣмȣсецеї femeілорȣ.
În оріентȣ (Тȣркіеа) ȣnde кȣлтȣра пелеї прін
баіе adese-орї ші парфȣмеріеа корпȣлȣї е foarte
în modъ, аколо маї toate femeіле аȣ о пеле
finъ ші sîntȣ плъкȣte. Кеарȣ ші femeіле негрі-
лорȣ (арапілорȣ) кîndȣ нȣ негліжеskȣ кȣлтȣра
пелеї, поate sъ devie d'о фрȣмȣсеце партікȣларъ;
adeкъ аколо е moda къ, кȣ кîtȣ о femee este
маї кȣратȣ неагръ, кȣ atîtȣ е маї прецȣitъ. Dар
Кіnezii каре sîntȣ бізарї ші pidікȣлї în toate
лȣкрȣріле, аȣ ші ȣнȣ гȣstȣ бізарȣ пентрȣ фрȣ-
мȣсецеа femeілорȣ; аколо stimezȣ пічіоареле
мічї, dарȣ нȣ мічї în пропорцiȣнї рацiонабіле,
чі ле плаче ка о femee sъ аїбъ пічіорȣлȣ ȣнȣї
копіл de треї анї; de ачееа, аколо маї кȣ seamъ
«întре фаміліїле бȣне» аȣ обічеїȣ къ пȣне пі-
чіоареле фетелорȣ de ла тінерецеа лорȣ чеа маї
фрацетъ întре ніште машінї de ферȣ, каре ле а-
пасъ în toate dірекцiȣніле, în кîtȣ dȣпе кîte-ва
тімпȣ, пічіоареле лорȣ s'аȣ stрімtoратȣ ші s'а
dіформатȣ întр'atîta în кîtȣ біата femee нȣмаї
este în stаре sъ se цiе пе пічіоаре ші е silitъ
а ȣмбла în касъ sпріжinitъ пе брацеле slȣці-
лорȣ еї saȣ къ ȣмблъ пе кîрже; asta нȣмеskȣ
Кіnezi: пічіоаре фрȣмоасе! Negрешit, întр'о царъ
ȣnde 360 міліоане de оаменї, портȣ 360 мі-
ліоане de коde, ȣnde Міністрії пріімеskȣ кîte
odatъ о мікъ лекцiȣне кȣ bastonȣлȣ de bambus,
ȣnde Împъратȣ Кodatȣ se нȣмеште «фіȣлȣ черȣлȣї
кȣ пічіоареле de аȣрȣ»; аколо zічемȣ нȣ е de
мірare къ пічіоареле femeілорȣ sъ малtrateazъ
astȣ-фелȣ ка sъ ле факъ фрȣмоасе.

Ideea ка femeеа seamънъ sȣб мȣлте пȣнкtе
de ведере кȣ копілȣлȣ, а фъкȣтȣ къ маї ла тоцї
попȣлї антічї ші кеарȣ акȣмȣ în оріентȣ femeіле
окȣпъ о позiцiȣне sочіалъ маї інферіоаръ de
кîtȣ бърбатȣ, întocмаї ка ші копіі окȣпȣ о по-
зiцiȣне sочіалъ маї інферіоаръ de кîtȣ чеї кре-
скȣцї. Statȣлȣ а пȣсȣ аколо femeеа паркъ sȣб
епітроніеа бърбатȣлȣї ші о прівеште în тоатъ
віеаца ка о невîрsnікъ. În алте локȣрї, femeеа
е прівitъ нȣ нȣмаї ка о невîрsnікъ, чі кеарȣ
ка о склавъ. Омȣлȣ нȣ sъ însoаръ аколо, чі
'шї кȣмпъръ о femee. Кîndȣ а кȣмпъратȣ as-
тъзї ȣна, лецеа нȣ'лȣ împеdекъ а кȣмпъра
мîіне о алта ші поїмîіне іарȣ о алта. Еатъ къ
полігаміа девіне ȣнȣ інstitȣtȣ алȣ Statȣлȣї; фіе-
каре бърбатȣ поате sъ аїбъ маї мȣлте femeї. О
sъ ворбімȣ маї ла вале ші de алте каȣзе фізіче
але полігаміеї în оріентȣ.

Еатъ о чіркȣмstanцъ ремаркабілъ кȣ лі-
бертатеа femeілорȣ este, ка sъ zічемȣ аша, ȣнȣ
термометрȣ ексактȣ алȣ лібертъцеї політіче а
ȣнеї църї saȣ нацiȣнеї Къчї лібертатеа este în-
темеіатъ пе конфіенца ші кредінца речіпрокъ.
Аша dарȣ ȣnde четъцеанȣлȣ аре конфіенца în
femeеа sa ші 'ї dъ о маре лібертате, аколо
ші Statȣлȣ dъ о маре лібертате четъценілорȣ.
«Кȣ тъсȣра ta, веї fi ші tȣ тъсȣратȣ» este
о еsпресiȣне sȣблімъ. În Америкъ, în ачеа-
stъ царъ ȣnde domneште челȣ маї маре
градȣ de лібертате політікъ, аколо femeіле аȣ
чеа маї маре лібертате sочіалъ, Нȣ е рарȣ
аколо d'а ведеа фетеле фъкîndȣ sінгȣре, saȣ кȣ
ȣнȣ амікȣ, воіацiȣрї лȣнї întреце; еле daȣ
Soареле, інвitъ tінерї ші німȣлȣї нȣ ва вені
în rîndȣ а sȣпȣне аічї чева ръȣ ш'а крітіка а-
чеаstъ кондȣitъ; пе кîndȣ în църіле desпотіче
але Asiеї, кîнd о femee а ръмас sінгȣръ тъкар
ȣнȣ кȣартȣ d'оръ кȣ ȣнȣ бърбатȣ, sъ sȣпȣне къ
ї а акордатȣ чеа маї dȣпе ȣртъ фавоаре.

Dарȣ sъ нȣ конфȣndъмȣ аічї лібертатеа о-
nestъ а кондȣітеї femeілорȣ, кȣ лібертінацiȣлȣ ші
корȣпцiȣнеа лорȣ; къчї аічї domneште о леце
контраръ, adeкъ: кȣ кîtȣ корȣпцiȣнеа femeілорȣ
întр'о царъ е маї маре, кȣ atîtȣ лібертатеа по-
літікъ în ачеаstъ царъ, е маї імпосібілъ. În
тімпȣріле репȣблічеї Ромеї, а тръitȣ аколо о
віртȣоасъ *Lucretia*; dар кîndȣ лібертатеа а мȣрitȣ
în Рома, а începȣтȣ sъ se арате аколо femeї ка
Messalina ші консоартеле еї. Sîntȣ ȣнеле църї,
zіче ȣнȣ аȣторȣ moderнȣ, каре s'аȣ форцатȣ а
deveni лібере ші н'аȣ реȣшitȣ. Кîndȣ ачесте църї
ворȣ реформа обічеїȣріле femeілорȣ лорȣ, ворȣ
deveni лібере.

Dарȣ sъ нȣ акȣзъмȣ аічї преа мȣлtȣ пе
омȣ, къчї natȣра însъшї este, ка sъ zічемȣ аша,
аічі atîtȣ віноватъ ка ші омȣлȣ. Къчї este о
фантъ statistікъ къ în църіле меріdіонале naskȣ
маї мȣлте fete de кîtȣ бъецї (пентрȣ 100 бъецї,
naskȣ 110 пînъ ла 120 fete în оріентȣ; în Каiro,
întре 10 оаменї 6 sîntȣ femeї ші 4 бърбацї; dарȣ
în ȣнеле інсȣле але Indiеї, întре 10 оаменї, 8
sînt femeї ші 2 бърбацї). Ачеаstъ sімплъ каȣзъ
фізікъ продȣче къ нȣ se гъseskȣ d'ажȣнs бърбацї
пентрȣ toate fetele; de ачееа омȣлȣ ера silitȣ
аколо а лȣа маї мȣлте femeї ші а instітȣа По-
лігаміеа; апої Полігаміа а devenitȣ іарȣ каȣза
склавіеї femeї ші склавіеа femeї а продȣсȣ ко-
рȣпцiȣнеа еї (ка орї-че склавіе каре корȣмпе
totȣ-d'аȣна); апої корȣпцiȣнеа femeї а devenitȣ
каȣза dекаdенцеї лібертъцiї пȣбліче în ачесте
църї. Еатъ кȣмȣ о sінгȣръ каȣзъ фізікъ парті-
кȣларъ, продȣче о серіе de ȣн алt efekt непорочіt.

Ȣнії фізіолоцї аȣ мерсȣ маї denарте ші а
врȣтȣ а еsпліка каȣза абонdінцеї femeілорȣ în
църіле меріdіонале. Еї аȣ zісȣ къ ачеаstа про-
віне de debilitatea фізікъ а оаменілорȣ ші de
фіреа іute înфокатъ а femeілорȣ d'аколо. Întр'а-

dевъръ, мȣлте обсерваціȣні аȣ арътатȣ къ кіndȣ ȣнȣ бърбатȣ бътрінȣ ші debілȣ еа о femee тінъръ ші робȣстъ, din копії каре ворȣ naште, чеа маї маре парте ва fi fete. Апоі кълдȣра клімелорȣ meridionaле слъбіndȣ енерџіеа ші forца мȣскȣларъ а бърбаџілор ші тотȣ d'odатъ іріtіnd sistemȣлȣ первоѕȣ алȣ femei, de ачееа продȣче къ oamenії devinȣ аколо în аморȣ маї мȣлтȣ інтерпренорї dарȣ маї пȣцінї активї. пе кіndȣ femeiле апрінсе чере мȣлтȣ. Ȣнȣ efeктȣ fізіолоџікȣ алȣ ачестеї stърї de лȣкрȣ este, предомінареа пȣтърȣлȣї fetелорȣ асȣпра челорȣ de бъеџї пъскȣџї; апоі ачеастъ предомінанџъ а femeiлорȣ а продȣсȣ, прекȣмȣ амȣ zisȣ, Поліґаміе апоі Поліґаміеа іарȣ търеште астъ слъбіре а oamenілорȣ; къчї negreшітȣ, ȣнȣ омȣ каре е сілітȣ а pisini аvереа лȣї în мȣлте локȣрї, пȣ поате s'o концентреze біне ла ȣнȣ локȣ. Еатъ іарȣ ȣнȣ ланџȣ înшіратȣ de каѕze ші efeкte каре se сȣсџіпе ȣнеле пе алтеле.

Маї кȣріоасъ ші маї пȣцінȣ конformȣ кȣ натȣра оменеаскъ este обічеїȣлȣ антікȣ în ȣнеле џърї порdіче (прекȣмȣ ла локȣіторії антічї ші прімітівї din insȣлеле Ebride ші Britanice) къ о femee авеа маї мȣлџї бърбаџї. În Thibet ші în мȣнџії Himalaia din Asiea, дȣпе параціȣнеа ȣнора воіаџіорї, ачестȣ обічеїȣ (Поліандріа) esistъ ші акȣмȣ. Каѕза fізікъ а ачестеї ȣзанџіȣ bізарȣ поате съ fi fостȣ чіркȣмстанџа контраріе ачелеї каре а продȣсȣ Поліґаміе; адекъ къ în клімеле порdіче паскȣ маї мȣлџї бъеџї de кітȣ fete. Dарȣ орї-кȣмȣ, ачестȣ обічеїȣ este monstpoѕȣ. Къчї, dакъ Поліґаміеа продȣче sклавіеа femei. Поліандріеа продȣче negreшітȣ о маї ȣрітъ ші маї непрізабілъ sклавіеї а бърбатȣлȣї. Оаре е кȣ пȣтінџъ ка ȣн бърбатȣ кȣ simџȣлȣ de demnitate персоналъ, кіndȣ штії къ елȣ este пȣмаї пȣтърȣлȣ алȣ doilea саȣ алȣ treilea în касъ ші поате алȣ zечелеа în аморȣлȣ соџіеї сале?

О консеквінџъ імпортантъ а предомінаціȣнеї пȣтърȣлȣї бърбаџілорȣ асȣпра ачелȣї алȣ femeiлорȣ în клімеле порdіче este, къ мȣлџї din бърбаџї пȣ поате съ гъсеаскъ femee аша лесне ка în клімеле meridionaле. De ачееа în порdȣ, о fатъ merітъ маї пȣцінȣ adіектівȣлȣ de «піатръ din касъ» de кітȣ în сȣdȣ; прін ȣрмаре «foiле de zestpe», ачестȣ артіколȣ d'întîiȣ алȣ късъторіілорȣ în џърї meridionaле, пȣ жоакъ ȣнȣ ролȣ аша de маре în џъріле порdіче. Ачеаста е foapte натȣралȣ; ȣnde о марfъ е маї раръ, аколо е маї мȣлтȣ къȣтатъ; ȣnde е маї în абоndенџъ, аколо е маї eftinъ; de ачееа în порdȣ бърбаџї sінтȣ eftinї ші femeiле sкȣмпе, în сȣdȣ femeeле sінтȣ eftine ші бърбаџї sкȣмпї. Еатъ еsплікаціȣнеа dіferінџеї ȣнȣї обічеїȣ soціалȣ foapte імпортантȣ: adекъ а мърітішȣлȣї кȣ zestpe саȣ фъръ, ла попȣлї din порdȣ саȣ сȣdȣ.

Dарȣ історіа еміграціȣнеї попȣлілорȣ ші sкімбареа хартеї політіче în Еȣропа, аре пінъ ла ȣнȣ градȣ каѕza еї în ачесте чіркȣмстанџе fізіче; adекъ în клімеле порdіче ръмінȣ мȣлџї бъеџї пеінсȣраџї, къчї ле ліпсеsкȣ femeї. Dар ȣнȣ омȣ пеінсȣратȣ, пȣ е statорнікȣ; іѕбіреа патріеї ші а локȣлȣї ȣnde тръеште, пȣ поате нічї оdатъ съ fie ла елȣ аша de маре de кітȣ ла ȣнȣ омȣ інсȣратȣ ші кȣ familie каре, кȣ греȣ se determinъ а se еспатріеа ші а къѕта порокȣ în streinътате; de ачееа vedемȣ în історіеа лȣмеї къ маї тотȣ-d'аȣна еміграціȣніле попȣларе аȣ мерсȣ de ла порdȣ кътре сȣdȣ; oamenії din клімеле порdіче аȣ venit ші а пъвълit ла ачеї din џъріле meridionaле. Пенінсȣла Scandinavia а fостȣ în маї мȣлте ріndȣрї леагънȣлȣ ачесторȣ еміграціȣнї. De аколо аȣ venітȣ непȣмерате орdії de oamenї ші аȣ іпоndатȣ чівілізаціȣніле ашеzате маї nainte în сȣdȣлȣ Еȣропеї.

О алтъ обсерваціȣне інтересантъ este къ тоате літератȣріле moderne dраматіче, поетіче ші романціере, кітȣ de пȣмероасе арȣ fi продȣктеле лорȣ, кȣ тоате ачестеа тоате se мішкъ пе ȣнȣ sінгȣрȣ motівȣ псіхолоџікȣ, adекъ ке motівȣлȣ псіхолоџікȣ алȣ аморȣлȣї. Нȣ se поате ка съ sкріе чіне-ва ȣнȣ романџȣ саȣ о піесъ театралъ фъръ ȣнȣ ероȣ ші о ероінъ, аміndoї înfокаџї de flама аморȣлȣї ші аміndoї гъсіndȣ ніште împedекърї чіndате ла feрічіреа лорȣ. De ачееа еасъ ніште комплікаціȣнї граве, дȣелȣрї, asasinate, інтрiџї, калоmнії ші тоате перипетііле театрале. Ȣнії акторї se арътȣ пе сченъ fȣріошї, алџії плінгȣ, ȣнії oftez, алџії sінтȣ плінї de лангоаре. Dарȣ ла опера italianъ, тоате ачесте пȣанџе de пасіȣнеа аморȣлȣї sінt еспрімате în аlitea пȣанџе мȣзікале; аколо vedемȣ ȣнȣ омȣ каре ва съ se оmоаре de аморȣ, dарȣ în локȣ d'a face ȣнȣ testamentȣ, înчепе съ кінте ȣнȣ «dio». Ȣнȣ алȣ бърбатȣ жалȣзȣ гъсіndȣ пе соџіеа sа ка ȣнȣ «tenорȣ» întр'ȣнȣ Rendez-Vous аморесатȣ, în локȣ ка съ se пекъжеаскъ ка ȣнȣ омȣ de ріndȣ, ші съ dеа пе галантȣ афаръ ші съ іспръвеаскъ треаба; înчепе елȣ съ кінте, кінтъ ȣнȣ версȣ de доъ, треї орї ші галантȣлȣ (ка съ аібъ ші елȣ оареші-каре окȣпаціȣне) кінтъ ші елȣ о асеменеа аріъ de доъ треї орї ші пȣблікȣлȣ, дȣпе даторіе, апласdъ de доъ треї орї ші тоатъ лȣмеа е мȣлџȣмітъ; кеарȣ ші «tenор» галантȣлȣ, каре е біне плътітȣ пентрȣ плінџеріле sале пе сченъ ші Prima-dona, каре е înкъ маї біне плътітъ пентрȣ Rendez-Vous пебіноватȣ, каре біне-воеште съ dеа галанџілорȣ tenорї пе сченъ.

Еатъ аморȣлȣ а devenітȣ ȣн izvor пеінчетатȣ алȣ літератȣреї moderne, каре креште din

ꙁi în ꙁi maĭ mꙋлtꙋ̆ ка ꙋnꙋ̆ piꙋ̆ кꙋргъlорꙋ̆; ealъ ачеаstъ nasiꙋne modepnъ, кape алimenteazъ toate плъчеpiлe soчiaлe ка ші toate sꙋfepinцeлe оаmeniлорꙋ̆ în лꙋmea pеaлъ прекꙋmꙋ̆ ші а аꙋdiloрꙋлꙋї пе бънчiлe napтеpꙋлꙋї!

Toate ачestea лe а fъкꙋtꙋ̆ о femee!

Маїmꙋцеле.

II.

Маїmꙋца Капꙋцinꙋ̆ (Cebus Capucinus L.)

Sъ ворбimꙋ̆ акꙋmꙋ̆ despre istopiea naтꙋpaлъ а ачелор tpeї sneцe de maimꙋцe але кърора fiгꙋpї sîntꙋ̆ pепpezentate în nꙋmъpꙋлꙋ̆ пpeчedentꙋ̆ ші în челꙋ̆ актꙋaлꙋ̆ ші пе ꙋpmъ о sъ adъогъmꙋ̆ че не а pъmasꙋ̆ а обсеpва despre naтꙋpa maїmꙋцелорꙋ̆ în цепере.

I. *Orang-Utang* (Homo Satyrus, Pythecus Satyrus L., пpesentatꙋ̆ în nꙋmъpꙋлꙋ̆ пpeчedentꙋ̆ fiг. I). Образꙋлꙋ̆ лꙋї е fъръ пъpꙋ̆, е de колоаpe de плꙋmбꙋ̆, fpꙋntea sa е înaлтъ, însъ înгꙋstъ în sꙋsꙋ̆. Nasꙋ е tape компpimatꙋ̆. Корпꙋлꙋ̆ sъꙋ е акопеpitꙋ̆ кꙋ пъpꙋ̆ de колоаpe оакешъ, каpе

пeste tot корпȣл мерг în жос нȣмаĭ пе ла браце мергȣ în сȣсȣ, ка ла омȣ. Toate маĭмȣцеле d'ачеastъ спецъ, каре s'а възȣtȣ пînъ акȣмȣ în Еȣропа, ераȣ foarte tinepe, de ачееа н'а ажȣнсȣ ла о înълцime maĭ мape de кîtȣ ла 2 $^1/_2$ пînъ ла 3 $^1/_2$ пiчioape. Патрiеа ачестеĭ маĭмȣце este insȣла Borneo în сȣдȣлȣ Asieĭ, Cochinchina, Malacca шi Sumatra. Аколо trъeskȣ пе мȣнцĭ.

Camper a deskoпеritȣ ла ачесте маĭмȣце ка ȣнȣ felȣ de пȣнгъ de пеле мергîndȣ împрецiȣрȣлȣ гîtȣлȣĭ лорȣ. Ачеastъ пȣнгъ, din timпȣ în timпȣ se ȣнфлъ шi modeреазъ tърimea гласȣлȣĭ лȣĭ. Ба înкъ Camper претinde къ, фъръ ачеastъ пȣнгъ, Orang-Utang арȣ fi în stape кеар съ ворбеаскъ ка омȣлȣ.— Еатъ къ în Natȣръ каȣzеле miчĭ, продȣкȣ одатъ efekte марĭ. O miкъ пȣнгъ a desпoiat лȣmea маĭмȣцелор de елокȣiнцъ. Фъръ ачеastъ пȣнгъ, чine шtie че кȣвinte елокȣinte нȣ s'арȣ fi аȣzitȣ шi din гȣра маĭмȣцелорȣ în лȣminatȣлȣ sekолȣ алȣ 19-леа!

Ачеastъ непорочiре a маĭмȣцелор Orang-Utang, 'mĭ adȣче aminte o анекdotъ. Nainte кîцi-ва anĭ, ȣнȣ dinȣtatȣ ла о камеръ postindȣ ȣн кȣвîntȣ шi непȣtîndȣ ворбi nimiкȣ, s'а eskȣzatȣ zikîndȣ: Domnilорȣ, амȣ прегътitȣ ȣнȣ кȣвîntȣ admiрабiлȣ, дарȣ din непорочiре мъ stpînце кравата шi аша 'mĭ-а ръмасȣ кȣвîntȣлȣ în гîtȣ шi нȣ поате съ еасъ.— Чine шtie кîte кȣвinte adмiрабiле аȣ ръмасȣ în гîtȣлȣ лȣĭ Orang-Utang, каре нȣ поате съ еасъ din каȣза непорочiteĭ кравате de пеле!

În stape de робie, ачесте маĭмȣце sîntȣ askȣлtъtoape шi deoseбеsk преа бine пе ачела каре ле a fъкȣtȣ бine, de алцĭ oamenĭ. Цiнȣ кȣлкȣшȣлȣ лорȣ кȣратȣ шi în ценере sîntȣ foapte пропрiĭ; дȣпе че аȣ mîнкаt, кȣръцъ masa шi бȣкъцiле каре аȣ ръмасȣ аколо шi 'шĭ спалъ мîiнеле шi образȣ. Аръ fi de dopitȣ ка тоцĭ oamenii съ imiteze еsemплȣ ачестȣĭ конfpate алȣ лорȣ din пъдȣрiле Indieĭ.

Doktорȣлȣ *Abel*, каре a adȣсȣ ȣнȣ Orang-Utang de ла Iava ла Angliea, рапортъ: къ fiindȣ пе корабie, ачеastъ маĭмȣцъ dopmea пе вîрfȣлȣ katартȣлȣĭ înвълindȣ-se întр'ȣнȣ вълȣ de ачела але коръбieĭ. Дакъ нȣ ера нiчĭ ȣнȣ вълȣ лiберȣ, fȣра вр'о плапотъ saȣ спенцерȣ ла ȣнiĭ din Mateлоцi шi se акоперea noaптеа. Кîndȣ a tpeкȣtȣ nainte Капȣлȣ de бȣна sперанцъ ȣнде е fpigȣ maĭ кȣ seamъ dimineaца, маĭмȣца авеа обiчеiȣ къ, dimineaца съ погора din сȣсȣлȣ katартȣлȣĭ шi îmбръцiшеа пе тоцĭ oamenii кȣноsкȣцiĭ еĭ din корабie, ка съ se înкълzеаскъ шi дакъ чine-ва нȣ вреа съ приimeаскъ îmбръцiшареа еĭ, se некъжеа шi stpiга мȣлtȣ.

Ачеastъ маĭмȣцъ нȣ fаче гpimase (цеstiкȣлацiȣнĭ) ка челе-лалте маĭмȣце, нiчĭ нȣ ера вie în miшкърiле sале. Din контра шedea ла ȣнȣ колцȣ sepioaсъ шi мелaнколiкъ. Кîndȣ съ bedea înконцiȣратъ de oamenĭ stpeinĭ, шedee ope întpeцĭ лiniштitъ, цiindȣ o mînъ пе капȣ (ка ȣнȣ filosofȣ!) шi кîndȣ нȣ'ĭ плъчеа ка съ se вiте stpeini кȣрioшĭ foapte мȣлtȣ ла dînsa, еа пȣнеа mîna пе обраzȣ шi îлȣ askȣndea.

Дарȣ кîndȣ s'а aflatȣ în mizлокȣлȣ amiчiлорȣ съĭ, adeкъ алȣ oamenilорȣ кȣ каре авеа кȣноштinцъ, atȣнчĭ s'апропiеа de dînшiĭ, лȣа мîiнеле лорȣ шi ле пȣнеа пе бъzеле sале паркъ врîndȣ съ ле съpȣte. Ȣнȣ Mateлоtȣ каре ера amiкȣлȣ съȣ челȣ maĭ intimȣ, a înвъцat'о съ мънînче к'о лiнгȣръ. Adese-opĭ s'а aшezatȣ лîнгъ dînsȣл ла о масъ шi amîndoĭ бъȣръ кîte о чеашкъ de kafea. Orangul însъ шedea pezeматȣ пе скаȣнȣ, немiшкîndȣ-se шi бъȣръ kafeaoa neагръ кȣ о sepiositate шi demnitate ремаркабiлъ. Ia лipsitȣ нȣмаĭ ȣнȣ чiȣбȣкȣ лȣнгȣ шi съ батъ din палме, ка съ fie «tabieтȣлȣ opientaлȣ» комплектȣ.

Пе insȣла Sumatra tръeште о спецъ de Orang нȣmitъ *Pongo*, каре аре мърimea de 7 пiчioаре, adeкъ, къ е înкъ maĭ înaлtȣ de кîtȣ омȣлȣ; елȣ tръeште пе вîрfȣлȣ арборiлорȣ tinepĭ, шi е foapte сълбатiкȣ. Одатъ, вînъtopiĭ аȣ împȣшкatȣ ȣнȣ *Pongo* шi л'аȣ ръnitȣ de moapte. Маĭмȣца, кеарȣ în minȣtȣлȣ агонieĭ sале, a лȣatȣ о ланчiе de лемнȣ каре н'арȣ пȣtea o ръdiка ȣн омȣ шi а рȣпtо de неказȣ în miĭ de бȣкъцi. Дарȣ ачеĭ каре аȣ împȣшкat'о, аȣ zisȣ; къ еsпресiȣнеа de дȣрере, каре ачеastъ маĭмȣцъ а аpъtatȣ atȣнчĭ, întокmaĭ ка ȣнȣо мȣ ла asemenea împрецiȣрърĭ; modȣлȣ кȣ каре s'а въitatȣ шi а лаmentatȣ шi кȣмȣ а пȣсȣ mîna sa пе ранъ ка съ astȣпе sîнцеле че se skȣрцеа d'аколо; toate ачесте чiркȣmstanце а fъкȣtȣ къ вînъtopiĭ аȣ ръмасȣ stiлпiцi шi se аȣ întpeбатȣ: дакъ împȣшкîndȣ ачеastъ fiinцъ, н'аȣ комisȣ ȣнȣ адевъpatȣ омȣчidȣ, омopîndȣ о fiinцъ аша de înцелеaпtъ?

Oamenii Malaĭ, локȣitорĭ d'аколо, прівескȣ пе *Orang-Utang* întр'adевърȣ ка ȣнȣ felȣ de омȣ, de ачееа îлȣ ші нȣмескȣ «омȣл сълбatікȣ».

F. Leguat рапортъ къ а възȣtȣ ла Iava femeла ȣнȣĭ Orang каре 'шĭ fъчеа singȣръ па*tȣлȣ, пȣнеа капȣ п'о періnіцъ ші se аковереа* кȣ о плапотъ. Kîndȣ авеа дȣрере de капȣ, 'шĭ лега *капȣлȣ кȣ о басма ші se кȣлка.* Kîndȣ s'а възȣtȣ înконціȣратъ de мȣлтъ лȣме, пȣнеа мîна пе пърціле ценitале, парекъ de рȣшine fiindȣ аша îмбръкатъ. Henri Grosse а възȣtȣ ла *Coromandel мȣлцĭ* Orangĭ, каре se пoртаȣ totȣ кȣ asemenea обічеiȣрĭ oamenештĭ. Ба înкъ а *обсерватȣ ла dînшiĭ о маре tendреце конжȣгалъ*; къчĭ а възȣtȣ къ, кîndȣ а мȣритȣ femeла ȣнȣĭ Orang, елȣ аръта semne netъгъdȣite d'о дȣрере профȣндъ întре atîta, къ песте пȣціне зіле *а мȣритȣ ші елȣ de дорȣ!*

Vosmaer а рапортatȣ în анȣлȣ 1778, d'о маĭмȣцъ femeлъ *de Orang* iаръ niште fante estраордінаре. Întре алтеле зіче: къ fiindȣ пе корабіе, fъчеа felȣрімĭ de serвічіȣрĭ, къръца чізмеле, desлега подȣріле челе маĭ înкъркате 'шĭ fъчеа singȣръ патȣ, ші кîndȣ 'ĭ-а fȣратȣ чі-не-ва одатъ періна, а лȣатȣ о гръмадъ de fînȣ ші а пȣs'о întр'ȣнȣ sакȣ ші 'шĭ-а fъкȣtȣ о періnъ. Întр'о зі, възîndȣ къ о кеe deskide лакътȣл ланцȣлȣĭ кȣ каре ера легатъ, atȣнчĭ лȣа о бȣкатъ мікъ de лемнȣ ші а бъгат'о în гаȣра лакътȣлȣĭ însîрtindȣ în dреапта ші în stînга ка съ вазъ dакъ лакътȣлȣ пȣ se deskide. Eatъ къ ші маĭмȣцелорȣ пȣ ле плаче ланцȣріле sклавіеĭ ші кавtъ съ ле рȣпъ!

Despre sпеца de Orang нȣмitъ *Pongo* despre каре амȣ ворбіtȣ маĭ sȣsȣ зіче *Battel* къ ачеastъ маĭмȣцъ este de мърімеа омȣлȣĭ, 'шĭ fаче niште кабане (adъпостірĭ) ка oamenii în контра плоіĭ ші арсȣреĭ soареlȣĭ; еле тръескȣ din fрȣкте даръ пȣ de карне; мергȣ totȣ-d'aȣна пе доъ пічіоаре ка омȣ, авînd ȣн бастонȣ în мînъ. Kîndȣ Negrii (арапii) fак fокȣ аколо în пъдȣре, еле він ші s'ашеазъ лîнгъ dînшiĭ ла fокȣ, ка съ se înкълзеаскъ. Kîndȣ Negrii аȣ атакатȣ пе ȣна dintр'însele, se адȣпъ în локȣрĭ аскȣnse ші аколо întîлnindȣ пе ȣнȣ Negrȣ singȣратікȣ, îлȣ омоаръ de резбȣнаре. Еле sîntȣ foарте tарĭ. Ȣнȣ Pongo крескȣtȣ, абіеа зече oamenii поаte съ'лȣ бірȣіаскъ. Nічĭ пȣ ле fрікъ de oamenĭ, мъкаръ fiindȣ арманцĭ. Ȣнȣ Pongo dintр'înшiĭ а fȣратȣ кеаръ ла Battel ȣнȣ бъiatȣ de Negrȣ ші 'лȣ а цінȣtȣ ла dînsȣ în пъдȣре ȣнȣ анȣ. Kîndȣ бъiatȣлȣ s'а întорsȣ, а zisȣ къ маĭмȣца пȣ'ĭ а fъкȣtȣ нічĭ ȣнȣ ръȣ. Dаръ маĭ serіоsȣ devine лȣкрȣ, кîndȣ se întîмпла asemenea fȣрърĭ ла fetеле Negrілорȣ. Къчĭ пȣ е вр'о позіціȣне sочіалъ плъкȣтъ кеаръ пентрȣ о fatъ de Negrȣ, d'а fi meitressa ȣнеĭ маĭмȣце! Апоĭ sîntȣ foарте pasionate пентрȣ femeĭ ші маĭ кȣ seамъ ле плаче съ fȣре fеtе tінере de 10 saȣ 11 anĭ, каре ле трансноpтъ поpтîndȣ-ле în браце ші агъцîndȣ-se песте арборĭ. Fetеле каре s'а întорsȣ din мîiнеле лорȣ, аȣ zisȣ къ ла începȣtȣ, п'аȣ întребȣінцатȣ вр'о sілъ, чі къ а кътatȣ а кîштіга fавоареа лорȣ прін felȣрімĭ de atenціȣнĭ ші галантарii. Negrii de аколо каре аȣ fеtе, аȣ даръ о маре frікъ de маĭмȣце. Eatъ некаzȣ ȣнȣĭ омȣ каре аре fеtе, кеаръ ші de маĭмȣце тrебȣе съ se teамъ!

II. Chimpantzé (Homo troglodytes, Pythecus troglodytes, fir. 2, din нȣмърȣлȣ пречеdentȣ).

Карактеріле sале зоолоціче. Образȣлȣ лȣĭ е оакешȣ. Fігȣра лȣĭ seамънъ înкъ маĭ мȣлтȣ кȣ чеа оменеаскъ de кît кȣ ачееа а лȣĭ Orang-Utang, însъ Chimpantzeulȣ аре ȣрекеа преа маре. Мîiнеле sале ажȣнгȣ пînъ ла ценȣкĭ; прін ȣрмаре sîntȣ маĭ sкȣрте de кîtȣ ла Orang ші маĭ лȣнцĭ de кîtȣ ла омȣ. Корпȣлȣ лȣĭ е акоперіtȣ кȣ перĭ negrĭ лȣнцĭ, грошĭ ші stрълȣчіторĭ. De ачеаstъ sпецъ iаръ аȣ venitȣ пînъ акȣмȣ ла Европа пȣмаĭ individe tінере, авîndȣ о мъріме пȣмаĭ de 2—3 пічіоаре; пе кîndȣ în патріеа лорȣ, ажȣнгȣ ла о înълціме de 5 saȣ 6 пічіоаре.

Патріеа Шімпанцеȣлȣĭ este Афріка, маĭ кȣ seамъ *Guinea* ші *Angola* ȣnde тръеште în банде (чете) марĭ нȣтріndȣ-se de fрȣктеле арборȣлȣĭ *Boabab Adansonia*. Елȣ este челȣ маĭ маре inamікȣ алȣ Елефантȣлȣĭ, însъ атакъ ші пе леȣ пе каре 'лȣ гонеште кȣ бастоане ші петре каре арȣнкъ дȣпе dînsȣлȣ, Este перікȣлоsȣ ші пентрȣ oamenĭ; fȣръ de мȣлте орĭ fеtе ші ле адȣче în ворdeiȣлȣ лȣĭ. Елȣ, прекȣмȣ амȣ zisȣ, seамънъ înкъ маĭ мȣлтȣ кȣ омȣлȣ de кîtȣ Orang-Utang ші аре înкъ о інтеліценцъ маĭ desволtатъ de кîtȣ dînsȣлȣ. Одатъ s'а слобоzitȣ sîнџе ла ȣнȣ Шімпанце tîнъръ болнавȣ; дȣпе ачеаstъ слобоzіре

de sînце, elŭ s'a simцitŭ maĭ вine; de atȣnчĭ încoaче, орĭ-kîndŭ nȣ s'a simцitŭ вine, a venitŭ шi a întinsŭ mîna ka sъ'ĭ slobоазъ sъnџe. În natrieа лорŭ sîntŭ învъцaцĭ ла felȣrimĭ de meшteшȣгȣrĭ. Bestitȣлŭ natȣralistŭ Buffon avea ȣnŭ Шimpanџé kare, kîndŭ veneaŭ oamenii ла Buffon în vizite, Шimpanџeȣлŭ 'ĭ primea kȣ komplimente, invitîndȣ'ĭ sъ intre în kasъ; ле da mîna dreantŭ semnŭ d'amiчiцie шi sъ плimвa kȣ eĭ. Елŭ шeџea totŭ-d'aȣna în poziцiȣnea dreantъ ka ȣnŭ omŭ шi era în stare sъ poarte лȣкрȣrĭ греле în poziцiȣnea aчeasta. Kîndŭ Buffon avea mȣsafirĭ, invita шi pe Шimpanџeȣлŭ ла masъ, atȣnчĭ aчestŭ konvivŭ din пъdȣre, шedea ла masъ kȣ o fisionomie гravъ, serioasъ, desfъkîndŭ servetȣлŭ sъŭ, mînkîndŭ sȣnъ kȣ лingȣra, tъindŭ karne kȣ kȣцitȣлŭ шi adȣkîndȣ-o în гȣrъ pe vîrfȣлŭ fȣrkȣлiцeĭ, pȣindȣ'шĭ anъ în paharŭ ka sъ вea шi kîndŭ л'a invitatŭ чine-va sъ вea ȣnŭ toastŭ, a лovitŭ paharȣл лȣĭ kȣ alŭ aчелорŭ-ланцĭ konvivĭ. Dȣpe masъ, se skȣла шi adȣчea zaharŭ шi чeaiŭ шi aшtenta pînъ kîndŭ чeaiȣлŭ s'a rъчitŭ, pe ȣrmъ îлŭ vъrsa în paharŭ. Nȣmaĭ dȣpe semneле date de stъpînŭ, fъчaa toate servichiȣriле în kasъ. Era ȣnŭ amikŭ de вomвonŭ, de kafea, de чeaiŭ, de vinŭ шi de лikorŭ; însъ ле вea kȣ mъsȣrъ. Era foarte лiniшtitŭ în kasъ шi nȣ fъчea rъŭ nimȣлȣĭ. Пъkatŭ, kъ nȣ s'a introdȣsŭ pînъ akȣmŭ mȣлte asemenea maĭmȣцe servitoare în Eȣropa; altminтереле arŭ fi вine sъ se adȣkъ шi o kолonie de Шimpanџé ла noĭ în цara Romъneaskъ. Negreшitŭ oamenii n'arŭ sȣferi atȣnчĭ, че sȣfere akȣmŭ de slȣџeле лорŭ.

Negri din Guinea aŭ o idee kȣrioasъ de Шimpanџe. Eĭ zikŭ kъ elŭ este ȣnŭ adevъratŭ omŭ, însъ kare nȣ va sъ vorвeaskъ fiindŭ leneшŭ; aчeasta faчe kъ elŭ nȣ va sъ deskoperе prin vorвеле sале kъ e omŭ, altminтереле îлŭ arŭ sili ла лȣкрȣ. De aчeea kîndŭ ȣnŭ negrȣ întîlneшte în пъdȣre ȣnŭ Шimpanџe, înчepe sъ vorвeaskъ kȣ dînsȣлŭ.

D. Grandpré, ȣn ofiчer de ла marina franчeazъ, raportъ d'o femeлъ Шimpanџe. Елŭ rakontъ kъ aчeastъ maĭmȣцъ a fostŭ învъцatъ sъ pȣie fokŭ ла kȣntorȣлŭ вrȣtarȣлȣĭ korъвieĭ шi ea fъчea aчeastъ operaцiȣne kȣ o foarte mare чirkȣmspekцiȣne, лȣîndŭ seama, ka niчĭ ȣnŭ kъrвȣne de fokŭ sъ nȣ kazъ жosŭ, ka sъ nȣ arzъ koraвia. Maĭmȣцa era în stare sъ жȣdiчe dakъ soвa e înkълzitъ destȣлŭ шi atȣnчĭ înшtiinцa pe вrȣtarŭ sъ vie sъ pȣie pîinea în kȣntorŭ шi eatъ kъ Шimpanџeȣлŭ n'a гreшitŭ niчĭ odatъ. Ла aчeastъ femeлъ, s'a oвservatŭ kъ avea perioada лȣnarъ întokmaĭ ka femeiле oameneшtĭ.

În ȣrma ȣneĭ maлtratъrĭ varвare a kъpitanȣлȣĭ korъвieĭ, aчeastъ înцeлeantъ maĭmȣцъ a mȣritŭ kearŭ pe koraвie, darŭ, ziчe Grandpré, era interesantŭ a vedea aчestŭ animaлŭ kîndŭ a sȣferitŭ aчeastъ maлtratare, kъmŭ aчestŭ animaлŭ arъtъ o resignaцiȣne шi sȣfere въtaea kȣ o влîndeцe шi o sȣpȣnere atingъtoare, nemiшkîndȣ-se шi nȣmaĭ întinzîndŭ mîiнеле kȣ rȣгъчiȣne ka sъ o ierte. Darŭ în zadarŭ; dȣpe aчeastъ maлtratare ea n'a maĭ vrȣtŭ sъ mъnînчe шi a mȣritŭ a чinчea zi dȣpe въtae, de foame шi de nekazŭ. Toцĭ Mateлoцii din koraвie, aŭ плînsŭ moartea eĭ ka kîndŭ arŭ fi ȣnŭ omŭ.

III. Maĭmȣцa Cebu (Cebus Capucinȣs) a kъrvia figȣrъ e prezintatъ în nȣmъrŭ prezentŭ. Ea skimвъ de mȣлte orĭ колoarea, e kîte odatъ de колoare чenȣшie, aлtъ datъ oakeшъ; spateле шi pentȣлŭ sîntŭ aлве, frȣntea, keada шi mîiнеле sîntŭ negre. Mъrimea e nȣmaĭ de 1 $^1/_2$ piчioare, trъeшte în Paraguay шi Amerika. Maskȣлȣл kînd devine d'o vîrstъ de 5 anĭ portъ pe kanŭ niшte moцȣrĭ de perĭ kare seamъnъ kȣ doъ koarne.

Eĭ trъeskŭ în вande miчĭ kîte 5—10, dintre kare чea maĭ mare parte sîntŭ femeле; nȣmaĭ maskȣлi въtrînĭ merгŭ singȣrĭ. Se nȣtreskŭ de portokaле kare ле жȣnȣeskŭ шi ле kȣrъцъ de peле pînъ ле mъnînkъ; darŭ mъnînkŭ шi kȣkȣrȣzŭ (porȣmвŭ) шi feлȣrimĭ de insekte.— Еле skotŭ diferite глasȣrĭ, dȣpe modȣлŭ pasiȣneĭ лорŭ momentane: adekъ orĭ oltezŭ ka ȣn omŭ, orĭ strigŭ ka ȣnŭ flъtȣraшŭ, orĭ лatrъ ka ȣnŭ kîine, orĭ гrofъe ka ȣn pork, saŭ îngȣrȣe ka porȣmвiцeле amorizate.

În roвie sîntŭ în stare a fi dresate, însъ sîntŭ d'o fire perfidъ шi nȣ treвȣe sъ ле kreazъ чine-va; еле sîntŭ шi reле шi atakъ pe orĭ-чe animaлŭ din kasъ.

Modȣлŭ prin kare ле prindŭ, este interesantŭ. Oamenii taie o гaȣrъ într'ȣnŭ pepene, îлŭ ȣmпле kȣ porȣmвŭ шi îлŭ pȣne într'ȣnŭ лokŭ ȣnde trekŭ maĭmȣцeле. Maĭmȣцeле лakome dȣpe porȣmвŭ, pȣne mîna în pepene шi o ȣmпле kȣ porȣmвŭ, darŭ fiindŭ-kъ nȣ poate s'o skoaцъ afarъ prin гaȣra îngȣstъ a pepenȣлȣĭ, de aчeea înчepe sъ rȣpъ pepeneле kȣ гȣra. În aчestŭ moment maĭmȣцa лakomъ maĭ nȣ se лasъ de porȣmв mъkar kъ vede kъ o prinde чine-va. Eatъ kъ se adevereazъ vorвa ȣnȣĭ omŭ mare «prin stomakŭ шi лъkomie se гȣvernъ лȣmea.»

Tipъritŭ în Tipoгrafiea Колeгiȣлȣĭ Sf. Sava.